C/2025/768

11.2.2025

Opinia Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego

Demokracja w Afryce: stan obecny i przyszłe perspektywy – jaką rolę może odegrać EKES?

(opinia z inicjatywy własnej)

(C/2025/768)

Sprawozdawca: **Carlos Manuel TRINDADE**

Doradca	Paulo Pedroso
Decyzja Zgromadzenia Plenarnego	18.1.2024
Podstawa prawna	Art. 52 ust. 2 regulaminu wewnętrznego
Sekcja odpowiedzialna	Sekcja Stosunków Zewnętrznych
Data przyjęcia przez sekcję	12.11.2024
Data przyjęcia na sesji plenarnej	4.12.2024
Sesja plenarna nr	592
Wynik głosowania (za/przeciw/wstrzymało się)	167/0/2

1. Wnioski i zalecenia

1.1. Europejski Komitet Ekonomiczno-Społeczny (EKES) jest zdania, że demokracja wymaga poszanowania praw człowieka, silnych instytucji, podziału władzy, zagwarantowania praworządności i niezależności sądownictwa, wolnych i uczciwych wyborów, odpowiedzialności wobec obywateli, prawa do pełnego uczestnictwa i przeciwdziałania dyskryminacji.

1.2. EKES uznaje i popiera stanowisko Organizacji Narodów Zjednoczonych (ONZ), zgodnie z którym podstawowym elementem globalnej koncepcji demokracji jest sprawowanie władzy w oparciu o poszanowanie woli obywateli, co zostało uznane w preambule Karty Narodów Zjednoczonych „My, Ludy" i dalej potwierdzone w podstawowych zasadach określonych w Międzynarodowym pakcie praw obywatelskich i politycznych, w którym zapisano prawo do samostanowienia narodów i nałożono na państwa obowiązek ochrony praw obywatelskich i politycznych wszystkich osób podlegających ich jurysdykcji bez dyskryminacji ze względu na rasę, kolor skóry, język, płeć, religię, poglądy polityczne lub inne, pochodzenie narodowe lub społeczne, sytuację ekonomiczną, urodzenie lub jakiekolwiek inne warunki.

1.3. EKES zdecydowanie stwierdza, że Unia Europejska powinna propagować następujące zasady we wszystkich obszarach swojej działalności:

— prawa człowieka zapisane w Powszechnej deklaracji praw człowieka ONZ (1948),

— wartości UE zapisane w Karcie praw podstawowych Unii Europejskiej (2000/C-364/01) oraz w Traktatach UE,

— poszanowanie podstawowych konwencji Międzynarodowej Organizacji Pracy (MOP).

1.4. EKES docenia i z zadowoleniem przyjmuje zaangażowanie Unii Afrykańskiej (UA) na rzecz wartości demokratycznych wyrażone w jej akcie założycielskim, przede wszystkim w odniesieniu do promowania demokratycznych zasad i instytucji, udziału społeczeństwa i dobrych rządów, a także propagowania i ochrony praw człowieka i praw narodów, zgodnie z Afrykańską kartą praw człowieka i ludów oraz innymi odpowiednimi instrumentami w zakresie praw człowieka. Docenia również zaangażowanie Unii Afrykańskiej w promowanie demokracji, wyrażone w Afrykańskiej karcie na rzecz demokracji, wyborów i dobrych rządów. Pozytywnie ocenia uwydatnienie zobowiązań na rzecz dobrych rządów, demokracji, poszanowania praw człowieka, sprawiedliwości i praworządności w aspiracjach zawartych w programie działań Unii Afrykańskiej na 2063 r.

1.5. EKES z zadowoleniem przyjmuje rozwój demokracji w Afryce i aktywność obywateli afrykańskich w tym zakresie oraz poparcie społeczne dla demokracji, które jest znacznie szersze na tym kontynencie niż w wielu innych częściach świata, choć w ciągu ostatniej dekady uległo osłabieniu.

1.6. EKES uznaje jednak, że w wielu państwach afrykańskich należy wzmocnić rolę parlamentów oraz że trzeba podjąć działania mające na celu zwiększenie zaufania społecznego do funkcjonowania demokracji.

1.7. Mając na uwadze, że istnieje silny związek między pokojem, bezpieczeństwem, stabilnością, wzrostem gospodarczym, postępem społecznym i demokracją, EKES z zadowoleniem przyjmuje ważną rolę Unii Afrykańskiej w promowaniu tego powiązania w kontekście demokratycznego rozwoju oraz przypomina, że instytucje ponadnarodowe nie mogą skutecznie funkcjonować bez pełnej współpracy i zaangażowania państw oraz ich przywódczyń i przywódców politycznych. Komitet uważa również, że wzmocnienie zaangażowania państw afrykańskich i ich współpracy z UA jest niezbędne dla zwiększenia skuteczności tej organizacji.

1.8. EKES zdaje sobie sprawę, że decentralizacja władzy jest wyzwaniem, które wymaga mobilizacji zasobów i wzmocnienia instytucji. Wzywa instytucje europejskie do zacieśnienia współpracy na rzecz rozwoju demokracji oraz zwiększenia zaufania i uczestnictwa obywateli.

1.9. EKES uważa, że europejskie podejście do wspierania demokracji w Afryce powinno opierać się na zasadzie równego partnerstwa i uwzględniać złożoność kontynentu pod względem rozwoju gospodarczego, postępu społecznego, stopnia rozbudowy infrastruktury krytycznej, różnorodności oraz interesów geopolitycznych i strategicznych, przy jednoczesnym poszanowaniu ram stosunków UE–Afryka.

1.10. EKES uważa, że UE nie przywiązuje wystarczającej wagi do geopolitycznej roli Afryki. Sytuację tę pogarsza lekkomyślne zachowanie niektórych państw członkowskich, co osłabia wspólną politykę zagraniczną. Trzeba temu koniecznie zaradzić.

1.11. EKES zdaje sobie sprawę, że Afryka stoi w obliczu zewnętrznych i wewnętrznych zagrożeń dla rozwoju demokratycznego, gdyż rośnie znaczenie zewnętrznych sił niezainteresowanych wzmacnianiem demokracji oraz, w sferze wewnętrznej, podatność na korupcję, która wynika z zachowania podmiotów stosujących takie praktyki, jak i tych im ulegających.

1.12. EKES uważa, że w tym kontekście zainicjowana w 2021 r. strategia Global Gateway ma ogromne znaczenie dla stosunków UE–Afryka. Powtarza – jak już stwierdził w opinii poświęconej tej strategii ([1]) – że wzmocni ona więzi gospodarcze i polityczne z krajami partnerskimi UE, zapewniając poszanowanie unijnych zasad demokratycznych i społecznych, a jednocześnie umożliwiając Unii skuteczne konkurowanie na szczeblu globalnym w budowaniu i zachowaniu infrastruktury. Przypomina ponadto, że programy inwestycyjne tej strategii powinny opierać się na ocenach skutków i uwzględniać aspekty o znaczeniu geopolitycznym i strategicznym, demokratyczne uczestnictwo oraz zrównoważoność projektów pod względem gospodarczym, społecznym i środowiskowym.

1.13. EKES jest przekonany, że wspólnie z oficjalnymi przedstawicielami afrykańskiego społeczeństwa obywatelskiego (platformy, fora, wolontariusze) i partnerami społecznymi może przyczynić się do promowania wartości demokratycznych, obrony praw człowieka i ochrony demokratycznych systemów w Afryce, z poszanowaniem umowy z Samoa.

([1]) Dz.U. C, C/2024/1574, 5.3.2024, ELI: https://eur-lex.europa.eu/eli/C/2024/1574/oj?locale=pl.

1.14. Mając na uwadze, że umowa z Samoa przewiduje mechanizmy instytucjonalne zapewniające ustrukturyzowaną przestrzeń dla udziału społeczeństwa obywatelskiego poprzez dialog obywatelski i społeczny, EKES – korzystając ze swoich doświadczeń i wiedzy fachowej nabytych na przestrzeni lat i z poszanowaniem autonomii zainteresowanych stron – może wspierać społeczeństwo obywatelskie na kontynencie afrykańskim w wypełnianiu jego funkcji na rzecz wzrostu gospodarczego, postępu społecznego i rozwoju demokracji. EKES zwraca uwagę, że w ramach działań prowadzonych przez Komitet Monitorujący AKP–UE zdobyto w ciągu ostatnich 20 lat ogromne doświadczenie w stosunkach z Afryką dzięki licznym inicjatywom oraz różnym misjom prowadzonym w wielu państwach na kontynencie afrykańskim. Doświadczenia te należy zachować, kontynuować i uwypuklać. Tym samym EKES i jego afrykańscy partnerzy wnoszą cenny wkład w promowanie dialogu obywatelskiego, społecznego i politycznego oraz we wzmacnianie afrykańskich społeczeństw obywatelskich, w tym we wspieranie partnerów społecznych.

1.15. EKES powtarza swój zdecydowany apel, by Komisja dysponowała instrumentami finansowymi wspierającymi programy i projekty badań i prognozowania realiów organizacji społeczeństwa obywatelskiego i partnerów społecznych w państwach AKP, a w tym konkretnym przypadku w krajach na kontynencie afrykańskim, z uwzględnieniem potrzeb tych podmiotów w zakresie wzmocnienia pozycji liderów, technicznej solidności i wdrażania planowanych mechanizmów instytucjonalnych.

1.16. W ramach swoich kompetencji EKES będzie kontynuował i doskonalił działania na rzecz promowania i wspierania afrykańskich organizacji społeczeństwa obywatelskiego i partnerów społecznych poprzez ułatwianie ich tworzenia, organizacji i działalności oraz poprzez udział we wzmacnianiu ich zdolności instytucjonalnych, co przyczyni się do osiągnięcia celu UE, jakim jest umocnienie demokracji w Afryce.

1.17. Działania EKES-u będą opierać się na nierozerwalnym związku między promowaniem praw obywatelskich, politycznych, społecznych, gospodarczych i kulturalnych a wzrostem gospodarczym i postępem społecznym. Prawa kobiet, równouprawnienie płci i orientacja seksualna są nierozdzielnie powiązane z kulturą demokratyczną, mimo że w niektórych krajach afrykańskich stanowią wrażliwe tematy. UE powinna wspierać w ramach partnerstwa z Afryką postępy w tej dziedzinie, mając na uwadze, że akceptacja kulturowa ogółu społeczeństwa wobec nowych rodzajów stosunków jest powolna i stopniowa.

1.18. EKES z zadowoleniem przyjmuje podpisanie 17 lipca 2024 r. protokołu ustaleń między Komitetem a ECOSOCC Unii Afrykańskiej. Uznaje protokół za bardzo ważny dla wzmocnienia wkładu społeczeństwa obywatelskiego w partnerstwo między Europą a Afryką.

2. **Uwagi ogólne na temat wspólnych wartości demokratycznych**

2.1. Budowanie demokracji i współpraca na rzecz jej wzmocnienia mają nie tylko wymiar polityczny, lecz również istotny wymiar związany z dialogiem obywatelskim i społecznym oraz tworzeniem odpowiednich instytucji na rzecz zaangażowania wolnych i niezależnych organizacji i ruchów społeczeństwa obywatelskiego, a także z dialogiem społecznym między partnerami społecznymi.

2.2. Istnieje inherentny i nierozerwalny związek między otoczeniem demokratycznym, wzrostem gospodarczym, zrównoważeniem środowiskowym i postępem społecznym. Wszystkie te aspekty wzajemnie na siebie oddziałują.

2.3. Wdrażanie odpowiedniej polityki publicznej i zaufanie obywateli do instytucji demokratycznych to kluczowe elementy uczestnictwa obywateli. Zaufanie do instytucji trudno jest utrzymać i ciężko odzyskać, gdy zostało już raz utracone.

2.4. EKES przypomina w tym kontekście, że uważa powszechne prawa człowieka, takie jak podstawowe prawa pracownicze, wolność prowadzenia działalności gospodarczej, prawo do zdrowego środowiska i praworządność, za podstawowe wspólne wartości. Wraz z celami zrównoważonego rozwoju stanowią one uzgodniony na szczeblu międzynarodowym minimalny standard dla programów rozwojowych i są podstawą równoprawnego partnerstwa na rzecz rozwoju ([2]).

([2]) Dz.U. C 429 z 11.12.2020, s. 105.

2.5. Globalne zagrożenia dla demokracji są namacalne. EKES zgadza się z Parlamentem Europejskim, że „UE musi być w pełni przygotowana do przeciwdziałania nasilaniu się i wrogim wpływom autorytaryzmu, nieliberalnych rządów i ekstremizmu, a także zagrożeniom dla ochrony praw człowieka oraz coraz częstszym atakom na powszechność praw człowieka, demokrację, praworządność i międzynarodowe prawo humanitarne” ([3]). Podkreśla również, że korupcja stanowi zagrożenie dla demokracji, któremu należy przeciwdziałać.

3. **Uwagi szczegółowe**

3.1. ***Afryka – stan obecny***

3.1.1. Kontynent afrykański jest wewnętrznie niejednorodny i obejmuje kraje o różnym poziomie rozwoju gospodarczego, różnych instytucjach politycznych i różnych wyzwaniach gospodarczych, społecznych i politycznych, nawet jeśli te narody wpisują się we wspólne ramy jako narody powstałe w wyniku procesów dekolonizacji. Dynamika demokratyczna na kontynencie jest zróżnicowana, nie posiada jednolitego schematu czy tendencji (ani w obecnej sytuacji, ani nawet na samym początku tworzenia demokracji), niemniej w niektórych krajach i regionach, które rozwinęły odporne demokracje, poczyniono znaczne postępy, choć w innych obserwuje się niekiedy znaczny regres.

3.1.2. Uznanie demokracji jest na całym świecie powiązane z rozwojem oraz dystrybucją bogactwa. Na kontynencie afrykańskim ważne jest zlikwidowanie luki rozwojowej i nierówności w dystrybucji bogactwa, przy jednoczesnym promowaniu demokracji i instytucji demokratycznych.

3.1.3. Według Afrobarometru obywatele afrykańscy angażują się na rzecz demokracji, odpowiedzialności politycznej i praworządności. Wielu z nich uważa swoje kraje za demokracje, niemniej nie są zadowoleni z jakości demokracji ([4]). Poparcie społeczne dla demokracji jest szersze w Afryce niż w wielu innych częściach świata, choć w ciągu ostatniej dekady uległo osłabieniu. W wielu krajach wsparcie maleje, a w kilku rośnie akceptacja dla władzy wojskowej ([5]).

3.1.4. W wielu krajach kontynentu istnieje przekonanie, że wyniki są gorsze niż średnia światowa w takich ważnych wymiarach jak brak korupcji, wymóg poszanowania prawa, niezawisłość sądów, wiarygodne wybory i wybieralne rządy ([6]).

3.1.5. Afryka cierpi z powodu poważnych niedoborów infrastruktury krytycznej, kluczowej dla osiągnięcia celów zrównoważonego rozwoju, co obejmuje wodę i warunki sanitarne, energię, transport oraz technologie komunikacyjne i informacyjne. Partnerstwo między Europą a Afryką powinno wspierać rozwój tej infrastruktury krytycznej.

3.1.6. Debata na temat sposobów wzmocnienia demokracji w Afryce oscyluje między gotowością do wdrożenia zachodniego i euroamerykańskiego modelu demokracji a chęcią dostosowania takiego modelu lub stworzenia nowego, który odzwierciedlałby specyfikę kontynentu i opierał się na wartościach społecznych i partycypacyjnych. Niezależnie od tej debaty mamy do czynienia z globalnymi cechami nieodłącznie związanymi z demokracją i obejmującymi takie elementy jak wolność, wolność wypowiedzi, praworządność i podział władzy, głos i udział społeczeństwa obywatelskiego oraz rozwój społeczny.

3.1.7. EKES dostrzega i docenia znaczne wysiłki podejmowane przez Afrykańczyków na rzecz budowania instytucji demokratycznych od czasu fali demokratyzacji lat 90. XX wieku. Większość państw wprowadziła wybory wielopartyjne, jednak w wielu krajach należy wzmocnić rolę parlamentów oraz zaufanie społeczne do funkcjonowania instytucji demokratycznych.

([3]) Prawa człowieka i demokracja na świecie oraz polityka Unii Europejskiej w tym zakresie – sprawozdanie roczne za 2023 r., punkt 3.
([4]) Zamfir, I., *EU support to democracy and good governance in Africa*, Biuro Analiz Parlamentu Europejskiego, listopad 2017 r.
([5]) Afrobarometer, *African insights 2024: Democracy at risk – the people's perspective*.
([6]) International IDEA, *The Global State of Democracy Indices*, v. 7. 1, 2003. Dane przedstawione przez Robę A. Sharama podczas wysłuchania zorganizowanego przez EKES w związku z przygotowaniem niniejszej opinii.

3.1.8. Unia Afrykańska wymienia dobre rządy, demokrację, poszanowanie praw człowieka, sprawiedliwość i praworządność wśród swoich aspiracji w agendzie 2063.

3.1.9. Dobre rządy podlegają mechanizmowi wzajemnej oceny. EKES z zadowoleniem przyjmuje jego istnienie i podkreśla jego znaczenie. Afrykański mechanizm wzajemnej oceny jest dobrowolnym i w pełni afrykańskim narzędziem oceny sprawowania rządów i weryfikacji zgodności z afrykańskimi i międzynarodowymi zobowiązaniami, zwłaszcza w dziedzinie demokracji i sprawowania rządów politycznych, zarządzania gospodarczego, zarządzania przedsiębiorstwami i rozwoju społeczno-gospodarczego. Ten mechanizm zapewnia sprawozdawczość publiczną i prowadzi do opracowania krajowych programów działania. EKES z zadowoleniem przyjmuje jego ustanowienie i wzywa państwa kontynentu do jego dalszego wdrażania.

3.1.10. Europa może być partnerem w budowaniu afrykańskich modeli demokratycznych odpowiadających aspiracjom tamtejszych narodów, a w szczególności młodzieży.

3.1.11. W parze z rozwojem demokratycznym idzie promowanie godnej pracy. Ważne jest, aby UE i Afryka zachęcały do stosowania norm i instrumentów MOP, zwłaszcza podstawowych konwencji.

3.1.12. Nieformalny charakter gospodarki prywatnej, który jest powszechny w krajach kontynentu, osłabia uczciwą konkurencję, w dużym stopniu przyczynia się do niepewności zatrudnienia, ubóstwa i podatności na zagrożenia społeczne, mających z kolei wpływ na społeczeństwo i stosunki społeczne. Przejście do gospodarki formalnej wzmacnia autonomię społeczeństwa obywatelskiego i zwiększa wzajemne zaufanie między obywatelami, podmiotami gospodarczymi i państwem. Z tego względu EKES wzywa do skutecznego wdrożenia zalecenia MOP nr 204 dotyczącego przechodzenia z gospodarki nieformalnej do gospodarki formalnej ([7]).

3.1.13. Przewaga gospodarki nieformalnej, niewielka liczba nowoczesnych sektorów gospodarki i wynikające z tego trudności w relacjach między państwem a obywatelami pogłębiają nierówności społeczne i trudności w wykorzystaniu dywidendy demograficznej, która stworzyłaby odpowiednie możliwości dla młodzieży z Afryki. Zwiększa to ryzyko powstania błędnego koła, które utrudnia umocnienie demokracji.

3.1.14. Wiele analiz dotyczących rozwoju demokracji w Afryce daje powody do niepokoju. Zgodnie z podsumowaniem sprawozdania z badania Parlamentu Europejskiego z 2017 r. tendencje odnotowane w różnych (ale nie wszystkich) krajach utrudniają rozwój demokracji na kontynencie: jakość wyborów jest nadal słaba, dominujące partie zawzięcie trzymają się władzy, wybory podlegają manipulacjom i oszustwom, a kontrola mediów i sądownictwa tłumi sprzeciw. W tym kontekście EKES potwierdza znaczenie wiarygodności procesów wyborczych i skuteczności misji obserwacyjnych.

3.1.15. Koncentracja władzy prowadzi do zamachów stanu. Decentralizacja jest sposobem na zwiększenie inkluzywności procesów demokratycznych i uczestnictwa obywateli.

3.1.16. W ostatnich latach nastąpił nawet wzrost liczby zamachów stanu i prób przejęcia władzy siłą, co należy zbadać i uwzględnić w przyszłych działaniach instytucji UE.

3.1.17. W Afryce istnieje wiele problemów, które utrudniają przejście w kierunku demokracji i które są często ze sobą powiązane:

— kraje o niestabilnych rządach osiągają również dość słabe wyniki pod względem rozwoju społecznego i gospodarczego,

— długoterminowa obecność wojskowa często wywołuje u ludności poczucie, że niemożliwe jest dokonanie zmian demokratycznych bez użycia przemocy,

— dezinformacja ze strony podmiotów zagranicznych,

— zakłócenia funkcjonowania instytucji politycznych, gospodarki i społeczeństwa wynikające z podatności na korupcję,

— kurcząca się przestrzeń dla społeczeństwa obywatelskiego.

([7]) Zalecenie przyjęte przez Konferencję na 104. sesji w Genewie w dniu 12 czerwca 2015 r.: https://www.mop.pl/doc/html/zalecenia/z204.html.

3.2. ***Kontynent afrykański w kontekście globalnej geopolityki***

3.2.1. UE pozostaje najważniejszym partnerem Afryki (współpraca na rzecz rozwoju, inwestycje, handel).

3.2.2. Według różnych podmiotów afrykańskich (z sektora rządowego czy społeczeństwa obywatelskiego) ma ona jednak zbyt biurokratyczne podejście do kontynentu. Trzeba zrewidować to postrzeganie i dążyć do dostosowania działań UE do kontekstu, w którym zamierza ona rozwijać współpracę.

3.2.3. W 2021 r. UE zainicjowała strategię inwestycyjną o szczególnym znaczeniu dla Afryki: Global Gateway. Obiecała, że w latach 2021–2027 uruchomi inwestycje o wartości do 300 mld EUR na rzecz poprawy infrastruktury cyfrowej, energetycznej i transportowej oraz wzmocnienia systemów opieki zdrowotnej, edukacji i badań naukowych na całym świecie. Na kontynencie afrykańskim uruchomiono inwestycje o wartości do 150 mld EUR. Jak stwierdzono w opinii poświęconej tej strategii ([8]), EKES:

— utrzymuje, że Global Gateway wzmocni więzi gospodarcze i polityczne z krajami partnerskimi Unii, zapewniając poszanowanie jej zasad demokratycznych i społecznych, a jednocześnie umożliwi UE skuteczne konkurowanie w skali globalnej w zakresie budowania i zachowania infrastruktury;

— podkreśla, że istotne jest, by programy inwestycyjne Global Gateway opierały się na ocenie skutków. Ta ocena powinna nie tylko uwzględniać aspekty o znaczeniu geopolitycznym i strategicznym, lecz także zapewniać demokratyczny udział w inicjatywach na rzecz rozwoju w krajach partnerskich oraz gwarantować gospodarczą, społeczną i środowiskową zrównoważoność projektów.

3.2.4. Europejski sektor prywatny jest zaangażowany w proces rozwoju gospodarczego w Afryce, ale nadal istnieją spore przeszkody instytucjonalne dla ram prawnych i ochrony inwestycji, zakorzenione w społeczeństwie problemy z korupcją, brak niezależności sądów oraz luki w rozwoju, które można wyeliminować w ramach partnerstwa i współpracy, a także niedobór kwalifikacji siły roboczej i brak infrastruktury.

3.2.5. EKES wzywa instytucje europejskie i afrykańskie do priorytetowego potraktowania w kontekście współpracy obu kontynentów walki z korupcją i jej destrukcyjnymi skutkami dla gospodarek i społeczeństwa.

3.2.6. EKES dostrzega i negatywnie ocenia to, że geopolityczna i strategiczna rola kontynentu afrykańskiego jest od dłuższego czasu niedoceniana przez Unię Europejską. Sytuację tę pogarszają lekkomyślne strategie niektórych państw europejskich, co osłabia wspólną politykę zagraniczną. Do obecnej sytuacji przyczyniają się również w dużym stopniu działania niektórych pozaeuropejskich państw w regionie. Dotyczy to destabilizujących działań Rosji i intensywnych inwestycji Chin w strategię geopolityczną dla Afryki.

3.2.7. Międzynarodowa strategia Chin (realizowana w ramach inicjatywy Pasa i Szlaku) i Rosji (wdrażana głównie poprzez interwencję rosyjskich przedsiębiorstw, w tym paramilitarnych takich jak Wagner) zwiększa ryzyko regresu demokratycznego na kontynencie.

3.2.8. Chiny i Rosja, w przeciwieństwie do UE, nie traktują uniwersalnych wartości jako podstawy swojej polityki międzynarodowej, w związku z czym są lepiej widziane przez autokratyczne reżimy lub rządy mające wobec nich zobowiązania polityczne lub gospodarcze.

3.3. ***Stosunki UE–Afryka***

3.3.1. Art. 21 Traktatu o Unii Europejskiej stanowi, że działania UE na arenie międzynarodowej opierają się na leżących u podstaw UE wartościach, w tym godności ludzkiej, wolności, demokracji, równości, państwa prawnego, jak również poszanowania praw człowieka.

([8]) Dz.U. C, C/2024/1574, 5.3.2024, ELI: https://eur-lex.europa.eu/eli/C/2024/1574/oj?locale=pl.

3.3.2. Zgodnie ze wspólną strategią Afryka–UE, która zapewnia kompleksowe, długoterminowe ramy stosunków między oboma kontynentami, partnerstwo opiera się na podstawowych zasadach jedności Afryki, współzależności Afryki i Europy, wspólnej odpowiedzialności i rozliczalności oraz poszanowania praw człowieka, zasad demokracji i praworządności, a także prawa do rozwoju.

3.3.3. UE i Afryka – w ramach wspomnianej wyżej strategii – mogą współpracować ze sobą, aby wykorzystać istniejące szanse i stawić czoła wyzwaniom, a także aby opracować działania przyczyniające się do zapewnienia stabilizacji, pokoju, bezpieczeństwa, poszanowania praw człowieka, demokracji, równouprawnienia płci, trwałych źródeł utrzymania, zrównoważonego wzrostu gospodarczego opierającego się na zdrowych ekosystemach, spójności społecznej i dobrych rządach.

3.3.4. To w tym ogólnym kontekście zawarto umowę z Samoa między UE a OACPS w listopadzie 2023 r. Umowa ta mówi o partnerstwie na równych zasadach. W praktyce jednak struktury po stronie afrykańskiej są mniej rozwinięte, posiadają mniej wykwalifikowany pod kątem polityki personel i nie mają wystarczających zasobów. Unia Afrykańska i Organizacja Państw Afryki, Karaibów i Pacyfiku (OACPS) dysponują znacznie mniejszymi zasobami niż UE. EKES zaleca, by UE, biorąc pod uwagę tę rozbieżność, dążyła do opracowania mechanizmów wyrównania wzajemnych stosunków.

3.3.5. EKES uważa, że dla pomyślnego wdrożenia umowy z Samoa przydatne jest uzgodnienie wskaźników postępów między stronami.

3.3.6. Nowy konsensus w sprawie rozwoju, zatwierdzony wspólnie przez Komisję, Radę, Parlament i Wysokiego Przedstawiciela w czerwcu 2017 r., uwzględnia demokrację w szerszym kontekście polityki rozwojowej.

3.3.7. Konkluzje Rady w sprawie planu działania UE dotyczącego praw człowieka i demokracji na lata 2020–2024 obejmują wśród priorytetów budowanie odpornych, inkluzywnych i demokratycznych społeczeństw oraz promowanie globalnego systemu praw człowieka i demokracji.

4. **EKES a afrykańskie społeczeństwo obywatelskie**

4.1. W tym kontekście należy przede wszystkim zastanowić się, jak EKES może przyczynić się do promowania wartości demokratycznych i ochrony demokratycznych systemów w Afryce, z uwzględnieniem umowy z Samoa i partnerstwa UE–Afryka.

4.2. Musimy pamiętać o roli rozwoju społecznego i gospodarczego oraz przestrzeni dla społeczeństwa obywatelskiego w budowaniu odpornych demokracji.

4.3. W tym kontekście EKES przypomina, że poszanowanie powszechnych praw człowieka – podstawowych wspólnych wartości – musi stanowić podstawę wszelkich interwencji politycznych w ramach równego partnerstwa na rzecz rozwoju z Afryką ([9]).

4.4. EKES jest przekonany, że – jak stwierdzono w opinii „Wspólny komunikat do Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie nadania nowego impulsu partnerstwu Afryka–UE" – wspólnie z uznanymi przedstawicielami afrykańskiego społeczeństwa obywatelskiego (platformy, fora, wolontariusze) i partnerami społecznymi może wnieść istotny wkład w demokrację i prawa człowieka ([10]).

4.5. Umowa z Samoa, a w szczególności partnerstwo UE–Afryka, stanowi ramy, które należy wziąć pod uwagę. Przewiduje ona mechanizmy instytucjonalne zapewniające ustrukturyzowaną przestrzeń dla udziału społeczeństwa obywatelskiego poprzez dialog obywatelski i społeczny. EKES ma wieloletnie doświadczenie w tych dziedzinach.

4.6. Podpisanie protokołu ustaleń między EKES-em a ECOSOCC Unii Afrykańskiej 17 lipca 2024 r. jest bardzo ważnym krokiem w kierunku wzmocnienia tego wkładu. Obie instytucje zacieśnią współpracę, potwierdzając strategiczne partnerstwo między Unią Afrykańską a Unią Europejską, promując odnowiony dialog demokratyczny i wzmacniając współpracę między europejskim i afrykańskimi społeczeństwem obywatelskim w zakresie propagowania rozwoju gospodarczego i społecznego, pogłębiania zaangażowania społeczeństwa obywatelskiego i dążenia do zrównoważonego rozwoju.

([9]) Dz.U. C 429 z 11.12.2020, s. 105, punkt 1.1.
([10]) Dz.U. C 237 z 6.7.2018, s. 66, punkt 1.4.

4.7. Państwo i społeczeństwo obywatelskie powinny się wzajemnie wzmacniać, ale w Afryce są często postrzegane jako przeciwnicy. Politycy oskarżają społeczeństwo obywatelskie o dążenie do destabilizacji i obalenia władzy. Dobre zmiany władzy wymagają ciągłości instytucjonalnej, którą należy wzmocnić, określając autonomiczne sfery działania państwa i społeczeństwa obywatelskiego. Należy również pozostawić miejsce na zdrowe konflikty polityczne.

4.8. Społeczeństwo obywatelskie jest częścią inicjatywy obywateli, mającej na celu znalezienie rozwiązań problemów społecznych i środowiskowych, w obliczu których stoi dana społeczność. Ten duch inicjatywy przybiera wiele organicznych formatów i odzwierciedla istnienie demokratycznego otoczenia, którego rządy autorytarne nie akceptują i często próbują zakazać.

4.9. Zasada silnego społeczeństwa obywatelskiego zyskuje na wadze wraz z poziomem rozwoju. W niektórych krajach społeczeństwo obywatelskie jest oparte na różnicach etnicznych. Należy jednak promować kulturę społeczeństwa obywatelskiego opartą na obywatelstwie.

4.10. Jak już stwierdzono w kontekście stosunków UE–AKP, EKES postrzega jako swój cel wdrożenie mechanizmów instytucjonalnych oraz promowanie i wspieranie organizacji społeczeństwa obywatelskiego/partnerów społecznych, uznając tym samym ich rolę jako podmiotów stymulujących zrównoważony rozwój, zwłaszcza w świetle celu zrównoważonego rozwoju ONZ nr 17 ([11]).

4.11. EKES uważa, że współpraca z ECOSOCC UA ma kluczowe znaczenie dla ustanowienia ustrukturyzowanej strategii i zapewnienia stałego zaangażowania zainteresowanych stron w partnerstwo UE–UA.

4.12. Komitet będzie również utrzymywać stosunki z Unią Rad Społeczno-Gospodarczych Afryki (UCESA) poprzez wzajemne uczestnictwo w wydarzeniach stron lub we wspólnych projektach.

Bruksela, dnia 4 grudnia 2024 r.

Przewodniczący
Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego
Oliver RÖPKE

([11]) Dz.U. C 443 z 22.11.2022, s. 29, punkt 1.9.